

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2023, № 1

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina boshlangan.

O'z MAAdan 2007 yil 3-yanvarda № 0101-tartib raqami bilan qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan maqolalardan iqtibos keltirilganda «Uzluksiz ta'lim» jurnalidan olinganligi ko'rsatilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Sherzod	SHERMATOV
Uzoqboy	BEGIMQULOV
Nargiza	RAXMANQULOVA
Xolboy	IBRAGIMOV
Shavkat	QURBONOV
Roxatoy	SAFAROVA
Islom	ZOKIROV
Dono	G'ANIYEVA
Lobar	QARAXANOVA
Dusmurod	DJURAYEV
Baxodir	Akbarov

Tahririyat manzili:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru

liya_2305@mail.ru

TA'LIM MAZMUNI UZLUKSIZLIGI

- 3 **X.I.I. Ibraimov**
Qiyosiy pedagogikaning «insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili» vazifalaridan kelib chiquvchi nazariy va amaliy vazivalar
- 9 **A.A. Abdurashidov, M.X. Karimova**
Maktabgacha ta'limni tashkil etishning zamonaviy va milliy madeliga ayrim qarashlar
- 13 **D.B. Sultanova**
Maktabgacha va maktab ta'limida badiiy gimnastika mashg'ulotlarini tashkil etish
- 18 **F.A. Zaripova, S.A. Axmedova**
Uzluksiz ta'lim tizimida o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish
- 22 **K.A. Yusupov**
Qoraqalpoq adabiyotini o'qitishning ilmiy metodik masalalari
- 26 **M.K. Qalandarova, A.P. Berdiyev**
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning intellektual rivojlantirish faolliklarini ta'minlovchi omillar
- 30 **N.A. Rajabova**
O'zbekistonda oliy ta'lim muassalarining ta'lim sifatini ifodalovchi milliy reyting tizimi
- 35 **N.G. Dilova**
Uzluksiz ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabatlarga kirishish ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik shartlari
- 40 **C.C. Yarashev**
O'zbekiston harbiy oliygohlarida bo'lajak ofitserlarning harbiy-jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish
- 43 **S.U. Ibraximov**
Akmeologik yondashuv asosida bo'lajak sport murabbiylari kasbiy mahoratini rivojlantirishda pedagogik strategiyalarning mazmun mohiyati
- 43 **Z. Palibayeva**
Uzluksiz ta'limda sport - tarbiyaning muhim vositasi sifatida
- 52 **P.X. Dzyuraev**
Как сформировать интерес к книге дошкольников
- 57 **H.C. Alimova**
Педагогические аспекты формирования интереса учащихся к физической культуре

UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA MEDIATA'LIM: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

- 62 **Z.X. Mamatova**
Uzluksiz ta'limda informatikani o'qitishni takomillashtirish
- 67 **Sh.A. Ro'zaliev**
Uzluksiz ta'lim jarayonida o'qitish geymlaridan foydalanish

MA'NAVIY TARBIYA

- 71 **N.Z. Madaminova, E.F. Yusupova**
Talaba yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish muammolari
- 76 **G.M. Qurbonova**
Oliy ta'lim muassasalaridagi talaba-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish shakllari
- 80 **X.U. Rizayeva**
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyat tushunchalarini kompleks faoliyatlarda takomillashtirishda umuminsoniy va ma'naviy qadriyatlar asosida balalarga ta'lim-tarbiya berish

KASBGA YO'NALTIRISH VA PSIXOLOGIK XIZMAT

- 83 **A.I. Saidov**
Yoshlarning sog'lom turmush tarzi tog'risidagi tasavvurlari shakllanishining etnopsixologik xususiyatlari
- 88 **A.S. Djurayev**
Ijtimoiy fan sohasi bitiruvchilarining shaxsiy va kasbiy rivojlanishida innovatsion maslashuvchan boshqaruvning o'rni va ahamiyati
- 93 **G.Sh. Fayzullayeva**
O'qituvchini uzluksiz kasbiy rivojlantirishda shaxsga asoslangan o'qitish (Person-based learning)ning mohiyati
- 97 **I.A. Teshaboyeva**
Maktab amaliyotchi psixologning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi haqidagi ayrim mulohazalar
- 102 **Y.I. Turganov**
Uzluksiz ta'lim tizimida baholash bo'yicha pedagogik faoliyatni rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish muammolari

O'QITUVCHINI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHDA SHAXSGA ASOSLANGAN O'QITISH (PERSON-BASED LEARNING)NING MOHIYATI

G.SH.FAYZULLAYEVA,

dotsent, Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi

Maqolada shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va shaxsga asoslangan o'qitish borasidagi qarashlar, nazariyalar hamda ularning o'qituvchini uzluksiz kasbiy rivojlantirish, faoliyatidagi muammolarga yechim topishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, ushbu ikki tushuncha borasidagi izlanishlarni umumlashtirish va tahlillash asosida qiyosiy jadval shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: *individuallik, yo'naltirilganlik, shaxs, subyekt, uzluksizlik, qiyosiy tahlil.*

В статье рассматриваются взгляды, теории на индивидуальное образование и личностно ориентированное обучение, а также на непрерывное профессиональное развитие своего учителя, решение проблем в своей деятельности. Также на основе обобщения и анализа исследований по этим двум концепциям формируется сравнительная таблица.

Ключевые слова: *индивидуальность, направленность, личность, субъект, непрерывность, сравнительный анализ.*

The article describes the views and theories of individual-oriented education and individual-based teaching, as well as their role in continuous professional development of teachers and finding solutions to problems in their activities. Also, on the basis of summarizing and analyzing the research on these two concepts, a comparative table was formed.

Key words: *individuality, orientation, person, subject, continuity, comparative analysis.*

Shaxsga asoslangan o'qitish haqida gap borganda, ushbu tushuncha ta'limda yangi g'oya emasligi (1960-yillar), qator maktablar hamda pedagoglar o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun o'quv dasturlari va o'qitishning shakl, usul, vositalarini ishlab chiqqanligining guvohi bo'lamiz. Shunday bo'lishiga qaramasdan, izlanishlarimiz natijasida ma'lum bo'ldiki, shaxsga asoslangan o'qitish qanchalik keng tarqalgan va turli ta'riflarga ega bo'lmasin, uning yagona kelishilgan ta'rifi mavjud emas, aynan, konsepsiya va amaliyotda talqin qilayotgan targ'ibotchilar ham uni bir umumiy ta'rifga ega emasligini, rivojlanib, takomillashib borgani sari yanada xususiylashayotganini tan olishadi.

O'qituvchini uzluksiz kasbiy rivojlantirishda shaxsga asoslangan o'qitish yondashuvi tadqiq qilinar ekan, ushbu doirada batafsil to'xtalish, nega aynan shaxsga asoslangan o'qitish, degan savolga javob topish zaruriyati paydo bo'ldi.

Bir qator tadqiqot ishlarida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim borasida quyidagicha tavsiflari mavjud (1-jadval):

1-jadval.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi tavsifi

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim	
Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A.	o'quvchi shaxsiy imkoniyatlariga moslashtirilgan pedagogik muhitni hamda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi [1: 56-b.].
Akramov A.A.	bu ta'lim oluvchilarning shaxsiy, individual layoqati, qobiliyati va imkoniyatlarini inobatga olgan holda o'quv jarayoniga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini tatbiq etish asosida unda ma'lum bilim, malakalarni hosil qilish emas, balki, eng asosiysi, uning shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim hisoblanadi [1: 41-b.].
Ma'murov B.B.	o'qituvchi va o'quvchilarning rivojlanishini uyg'un tarzda amalga oshiradigan jarayon [3: 44-b.].
Yakimanskaya I.S.	ta'lim muassasalarida o'quvchi shaxsini chuqur hurmat qilish asosida o'quv-tarbiya jarayonini, individual rivojlanishining o'ziga xos xususiyatini hisobga olish, ta'lim jarayonining teng huquqli va javobgar ishtirokchisi sifatida qarash, takrorlanmas tajribasini inobatga olib tashkil etish [8: 49-51b.].
Rodgers K.	ta'lim oluvchilarning zarur bilimlar va axborotlarni o'zlashtirish mohiyatini anglashlari, ehtiyojlarining ta'minlanishi, o'z muammolarini hal qilishlari amalga oshadi [4].
Serikov V.V.	qadriyatlarining yangi tizimi, pedagogik ongni vujudga keltiruvchi ustqurma va avtoritar o'qituvchilik tafakkurini bartaraf etuvchi pedagogik hodisa [5: 29-b.].

Yuqoridagi tasniflardan farqli ravishda olim D.Shayzakova shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar ustida tadqiqot o'tkazib, shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan omillarni va uning maqsad hamda vazifalarini ochib beradi, bunday omillar: shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan o'qitish, shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar [2: 34-b.].

Shuningdek, L.M.Fridmanni⁶ning fikricha, «shaxsga asoslangan o'qitish va shaxsga yo'naltirilgan ta'limni farqlay olish lozim. Shaxsga asoslangan o'qitish: o'quvchining shaxsiy sifatini shakllantirishga imkon beruvchi o'qitish tizimini bildirsa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim: keng tushunchaga ega bo'lib, o'quvchining shaxsiy sifatini shakllantirish o'quvchi shaxsini tarbiyalashning barcha tizimini o'z ichiga oladi» [6: 78-b.].

Shaxsga asoslangan o'qitish yondashuvi esa ayrim ilg'or qarashlarda texnologiya, ba'zida esa shaxsiy ta'lim muhitini yaratish konsepsiyasi sifatida ham tadqiq qilingan. Xususan:

– shaxsga asoslangan o'qitish spektrining ikki asosiy ta'rifi mavjud, ta'limni va o'qitish metodini «o'quvchi uchun shaxsiylashtirish» – bunda o'qituvchi o'rganish usullarini o'quvchi uchun moslashtiradi, «o'quvchi tomonidan shaxsiylashtirish» – o'quvchi o'rganayotganlarini moslashtirish uchun o'z ko'nikmalarini rivojlantiradi [6];

– o‘rganish tezligi va o‘qitish yondashuvi har bir o‘quvchining ehtiyojlari uchun optimallashtirilgan ta‘lim tushuniladi [5].

– har bir ta‘lim ishtirokchisiga iste‘dodi yoki kelib chiqishidan qat‘iy nazar, eng yaxshi bo‘lish imkoniyatini berish va tan olish, aniq axloqiy va tarbiyaviy vaziyatni vujudga keltirish orqali o‘quvchilar muvaffaqiyatli natijaga erishishning turli usullariga javob beradigan yuqori sifatli o‘qitish tushuniladi [9].

Tadqiq va tavsif. O‘rganilgan va tahlil qilingan ilmiy qarashlar hamda tadqiqot davomidagi izlanish natijalaridan kelib chiqib, ushbu ikki tushunchaning umumiy va farqli jihatlari qiyoslandi (2-jadval).

2-jadval.

Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim va shaxsga asoslangan o‘qitish yondashuvlarining qiyoslanma tahlili

Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim	Shaxsga asoslangan o‘qitish
O‘quv dasturlari, o‘qitish muhiti va usulini o‘zgartirishni talab qiladi	Alohida maktablarda tashkil etish, ta‘limning turli bosqichlarida shaxsga asoslangan o‘qitishning uzluksizligini ta‘minlash uchun milliy o‘quv dasturining asosini o‘zgartirish, raqamli texnologiyalarda shaxsiy o‘qitish muhitini paydo qilish
Shaxsiy yondashuv amalga oshiriladi, o‘qitish mazmuni va kategoriyalari ishlab chiqiladi	Shaxsiy yondashuvga doir tadqiqotlarni birlashtirib shaxsga asoslangan o‘qitish muhiti uchun konsepsiya yaratiladi
O‘qitishda shaxsga yo‘naltirilgan texnologiyalarni ishlab chiqish	Mavjud zamonaviy va raqamli texnologiyalar shaxsga asoslangan o‘qitishni yengillashtiradi
Ta‘lim nazariyalarini o‘rganish asosida shaxsiy amaliyotga tatbiq qilinadi	Ta‘lim va amaliyot bilan bog‘liq bo‘lgan turli modellarning nazariyasi va dalillari ta‘minlanadi
Shaxs o‘qitish markazida ta‘lim ishtirokchisi	O‘qitish markazida ta‘lim ishtirokchisi, kelib chiqishi va iste‘dodidan qat‘iy nazar eng yaxshi bo‘lish imkoniyatining mavjudligi
Shaxsga yo‘naltirilgan umumiylikni ifodalaydi	Shaxsga asoslangan xususiylikni anglatadi
Shaxsni tarbiyalashning barcha sifat tizimini o‘z ichiga oladi	Shaxsda shakllantirish lozim bo‘lgan bir sifatni muammoga asoslangan o‘qitish yondashuvida tarbiyalash va natijaga borish qadamlari loyihalangan jarayonda o‘qitish amalga oshiriladi
O‘qituvchining ta‘lim ishtirokchisiga g‘amxo‘rlik, tolerantligi muhim	G‘amxo‘rlik, tolerantlik haqidagi noyob bilimlar hurmat qilingani holda, hamkorlikning afzalliklari muhim bo‘ladi
Ta‘lim ishtirokchisida tanlash qobiliyatini shakllantirish	Ta‘lim ishtirokchisida tanlash qobiliyatini shakllantirish
Ijodkorlik va o‘quvchiga hurmat bilan munosabatda bo‘lish	Takrorlanmas individuallikni tan olish
Ong, xarakter, dunyoqarashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi tabaqalashtirish va individuallashtirish tamoyillari asos bo‘ladi	Individuallashtirish va ishtirokchining tajribasini aniqlash, jarayonda tamoyillardan foydalanish asos bo‘ladi, kognitiv rivojlanish asosiy bosqichga chiqadi
O‘quvchi vazifalarni tanlash	O‘quv vazifalari o‘quvchining

Xulosa. Yuqoridagi fikrlar va qiyosiy tahlillardan kelib chiqib shunday xulosa qilish mumkinki, shaxsga asoslangan o'qitishni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni o'zida jamlagan, axloqiy maqsadga, yuksak mukammallikka erishish muammolarining yechimlari amalda sinab ko'rishga qaratilgan, o'z faoliyatini, o'z-o'zini anglash, faollashtirish, individual ta'limga yo'naltirilgan, aniqlangan bir muammo ko'lamiga ko'ra muddat talab etiladigan, alohida tayyorlangan maxsus dastur asosida tashkil etiladigan yondashuv sifatida anglash imkonini beradi. Bu esa shaxsga asoslangan o'qitishni tushunishga doir butun jarayon (o'quv maqsadi, rejasi, mazmuni, shakllari, vositalari, dars jadvali, konsultativ faoliyat, monitoring, baholash), shuningdek, shaxsga asoslangan o'qitish – muammoga asoslangan o'qitish – loyihaga asoslangan o'qitish – jarayonga asoslangan o'qitish – natijaga asoslangan o'qitish yondashuvlarida ifodalanishini anglatadi. E'tiborlisi shundaki, o'qitishning shu zaylda butun jarayonni qamrab olinishining taqozo etishi har bir ta'lim ishtirokchisiga tizim uchun yuqori sifat va yuqori standartlar yarata olishi nuqtayi nazaridan qarash mumkinligini bildiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Фридман Л.М. Концепция личностно-ориентированного образования // Журнал «Завуч», 2000. - № 8. - С. 78.
2. Shayzakova D.A. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar va zamonaviy usullar asosida kimyo fanini o'qitish mazmunini takomillashtirish: ped. fan... (PhD) diss. - Samarqand, 2020. - 150 b.
3. Якиманская И.С. Технология личностно ориентированного образования. - М.: Сентябрь, 2000.
4. Hopkins, D. Personalized Learning in School Age Education // International Encyclopedia of Education (Third Edition), 2010.
5. «Reimagining the Role of Technology in Education: 2017 National Education Technology Plan Update». Retrieved Jan 19, 2017.
6. The Personalisation by Pieces Framework: A Framework for the Incremental Transformation of Pedagogy Towards Greater Learner Empowerment in Schools. 2006. ISBN 0954314743.